Sərbəst
Hürriyyət
28 sentyabr / 2021

IV YAZI

Qərbi Zəngəzur mahalının Oxçuçay hövzəsində, Gığı dərəsi boyunca yerləşən kəndlərinin (Kurud, Keypəşin, Acıbac, Gərd, Mahmudlu, Gığı, Dırnacar, kənd Pürülü, xış Pürülü, Suxan, Pirən, Baharlı, Qarabaş, Qovşud, Müsəlləm...) Türk-Müsəlman əhalisi 1904-1920-ci illərdə hay kilsəsinin daşnak və çar Rusiyasının ruskazak birləşmiş silahlı dəstələrinin hücumlarına məruz qalmış, el igidlərinin, Azərbaycan Milli Ordusunun və Osmanlı Türkiyəsinin əsgər-zabit heyətinin səyi ilə kütləvi soyqırımqətliamların qarşısı alınmış, nəticədə Bütöv Azərbaycanımızın mühüm tarixi-coğrafi səhifələri yazılmışdır. Sonrakı mərhələdə həmin tarixi səhifələrdən biri 1941-1945-ci illərdə hay-daşnak, rus-bolşevik faşizmindən fərqlənməyən alman-faşist işğalçılarına qarşı müharibədə iştirak etmələri ilə yazılmışdır.

Qərbi Azərbaycanın Türk-Müsəlman əhalisinin II Dünya müharibəsində iştirakı

Qərbi Azərbaycanın Zəngəzur mahalında, Qafan nahiyəsinin Yuxarı Pürülü (Xış Pürülü) kəndinin sakinləri (o vaxtı bu kənddə 80-90 ev olub) 1941-1945-ci illər müharibəsində iştirakı barədə məlumatlar aşağıdakı kimidir.

Müharibədən qayıtmayanlar:

-Alı Umud oğlu Umudov, 1 oğlu, 1 qızı qalıb, Mehralılar nəsli;

-Mehralı Kərim oğlu Mehralıyev, 2 oğlu, 1 qızı qalıb, Mehralılar nəsli;

-Ələmqulu Allahqulu oğlu Mövsümov, subay, Gəncəlilər tayfası;

-Məmməd Allahqulu oğlu Mövsümov, subay, Gəncəlilər tayfası;

-Yunus İman oğlu Nəzərov, subay, Nəzərlilər tayfası;

-Abbasəli Oruc oğlu Qurbanov, subay, Kəlbalılar nəsli;

-Qurban Turab oğlu, ailəli idi, qüvvətli, mahir-sərrast atıcı olub (yanında olan bir hay 1985-ci ildə Qacaran şəhərində danışıb ki, döyüş zamanı Qurban deyirmiş-daş çatdıyar, Qurban çartdamaz...), Kəlbalılar nəsli;

-Ələbbas Xudayar oğlu, subay, Xudayarlılar nəsli;

-Xəmi Xudayar oğlu, 1 qızı qalıb; Xudayarlılar nəsli;

-Şərbət Hətəmalı oğlu, 1 oğlu, 3 qızı qalıb, Hətəmalılar tayfası;

-Hüseynxan Nəzərəli oğlu, 2 qızı qalıb, Hümbətlilər nəsli;

-Əkbər Mehralı oğlu Mehralıyev, subay;

-Ağamməməd Gülü oğlu Hümbətov, subay, Hümbətlilər nəsli;

-Nəcəf Mehralıyev, subay;

-Şahsuvar Fərhad oğlu, subay;

-Şıxəli Qədimalı oğlu, 2 oğlu qalıb, Şıxəlilər nəsli;

-Qulaməli Umud oğlu Umudov, 2 oğlu, 1 qızı qalıb, Mehralılar nəsli;

Yuxarı Pürülü kəndinin müharibə veteranları:

-İsmayıl Əziz oğlu Gəncəliyev (1921-1947), subay, polkovnik, tarix müəllimi işləyib, Gəncəlilər tayfası;

-Səlim Kərim oğlu Mehralıyev (1885-1975), Mehralılar nəsli;

-Topuş Kərim oğlu Mehralıyev (1909-2003), Mehralılar nəsli;

-Şamxal Xəmi oğlu Həsənquliyev (1921-2007)

-Şamil Kəlbalı oğlu Aslanov (1908-2004), Kəlbalılar nəsli, Abşeron rayonu, Mehdiabad qəsəbəsində yaşayıb;

-Şüküralı İbiş oğlu Aslanov (1926-2015), Kəlbalılar nəsli;

-Əmiralı İbiş oğlu Aslanov (1901-1956), Kəlbalılar nəsli;

-Xudayar Pəsi oğlu Xudayarov (1926-1985), Xudayarlılar tayfası;

-Piriş Gülü oğlu Hümbətov (1913-1984), Hümbətlilər nəsli;

-Piriş Nəzərəli oğlu (1912-1987), Hümbətlilər nəsli;

-İsfəndiyar Firid oğlu Həsənquliyev (1925-2003), Xırdalan şəhərində yaşayıb, Həsənqulular tayfası;

-Müsürzə Allahverdi oğlu Bəymməmədov (1912-1958), Hacılar nəsli;

-Dadaş Mehralı oğlu Mehralıyev (1900-1978), Mehralılar nəsli;

II Dünya müharibəsinin başlanması ərəfəsində (1939) Qafan nahiyəsinin Aşağı Gödəkli kəndində cəmi 10-12 ev olub, amma amansız müharibənin gölgəsi onların da üstünə düşüb:

-Musa Ağadadaş oğlu, subay;

-Teymur Əli oğlu Əliyev, 2 oğlu 1 qızı qalıb;

-Bahadur Novruz oğlu Novruzov, 1 oğlu qalıb;

-Ramazan Hacı oğlu Qurbanov, subay;

-Bəşir Bədəl oğlu Məmmədov, 3 qızı qalıb;

-Ataş, nişanlı;

-Şamxal Mehdixan oğlu Mehdiyev, 2 oğlu qalıb;

-Əbdüləzim Abbas oğlu Hacıyev, general, (1926-1996);

-Məhəmmədəli Hacı oğlu Mustafayev (1925-2015);

-Cəlal Vəliş oğlu Muxtarov (1905-1976);

-Maqsud Yusif oğlu Məmmədov (1899-1974);

-Ramazan Teymur oğlu Əliyev (1923-1992);

-Musa İmamalı oğlu Qurbanov (1905-1977), Qurbanlılar tayfası;

-Aslan Ağamalı oğlu Ağamalıyev (1916-1993, Abşeron rayonu, Mehdiabad qəsəbəsində dəfn edilib;

R.S. Qərbi Azərbaycandan hay kilsəsinin mürtəce siyasəti nəticəsində Qərbi Zəngəzurun kökənli Türk-Müsəlman, Oğuz-Qıpçaq yurdlarından zorla qovulmuş Qafan nahiyəsinin Yuxarı Pürülü kəndinin oğullarından I Qarabağ müharibəsində (1988-1994-cü illərdə) Baba Əsgər oğlu Süleymanov itkin düşmüşdür. Abşeron rayonu, Çaylı kənd tam orta məktəbi Şəhid Allahverdi Novruzovun (əslən Gığı kəndindən olub) adını daşıyır.

R.S.S. I Qarabağ müharibəsində Qafan nahiyəsinin Gığı kəndindən olan Elnur İsbi oğlu itkin düşmüş, Qovşud kənindən Xoşbəxt Rəşid oğlu Şəhid olmuşdur.

(Yazının hazırlanmasında həm də Qərbi Azərbaycanın Qafan nahiyəsi, Yuxarı Pürülü kənd sakinləri Gəncəli Əziz oğlu Gəncəliyevin (1929), İsmayıl Gəncəli oğlu Gəncəliyevin (1970) və Aşağı Gödəkli kənd sakini Hüseyn Camal oğlu Muxtarovun (1951) məlumatlarından istifadə edilmişdir.)

Qismət YUNUSOĞLU,
Bakı Dövlət Universitetinin müəllimi